

ANTELLA

PRON. MOD. *antélla* Carcaixent, Castelló Rib., Gardar (1962). Dita pop.: «pareix la Bagassa d'Antella», SSiv.; MGadea, *T. del Xè* I, 546, n. 4, referint-se a una figura del rellotge públic.

DOC. ANT. El 1574 erigit en parròquia per a 120 cases de moriscos; despoblat per l'expulsió, fou repoblat el 1610 amb carta de població, on consten els noms dels pobladors, amb altres útils detalls, SSiv. 79-80; no figura en el *Rept.*; veg. altres dades en Sarthou Carreres, *Hist. de Xàt.* I, 419-422. Biblgr. LzVargas, c. 1774. Recollit també com nom d'una pda. de Benimodo a la r. d'Alcúdia (xxxI, 182.2; IGC '08 × '11); però no és repetició del nom, sinó altra dada del mateix: perquè d'aquesta partida arrenca un camí que es dirigeix cap al poble d'Antella, que es troba a uns 15 k. d'allí.

ETIM. Ja vaig donar-la en el DCEC I, 219; DECH I, 277a37, i és a ella que s'atenen SGuarner (RFE, xxxviii, 109), i AlcM. El significat bàsic d'aquest mot, pre-romà indoeuropeu, fou 'fi, límit, frontera'; del qual el ll. *antae* 'portal, comes o muntants de porta' no fou més que una de les concrecions, junt amb altres, com la de 'megalits d'afrontacions'; com detallo en l'article *anta* del DECH I, 276-277, entre elles *Antas*, poble prov. Almeria. D'aquí el dim. val. ANTELLA que està a la base d'aquest NL val.; en el qual devia al·ludir més concretament al congost i repetits escanyalls del Xúquer, entre Tous i *Antella*; i també amb referència al fet que *Antella* fou el cap d'aigües de la gran séquia del Xúquer i a les seves comportes, d'on el fet que *Antella* fou la seu de la comunitat de pobles regants d'aquesta séquia (veg. SSiv.).

Homònims i parònims. 1) *Andilla*, poble xurro al N. del Vilar de l'Arquebisbe, trifini amb la comarca de Sogorb i Aragó. Ja en el *Rept.* (p. 369): donat, vila i castell, per Jaume I, a Xz. de Arenós, el qual li atorgà carta de població l'any 1292; a la fi del S. xvi tenia 220 cases de moriscos si bé altres de cristians vells, i així s'hagué de repoblar després de l'expulsió, el 1610; sembla ser al que es refereixen les «Trobes de Mn. Jaume Febrer»; més informació en SSiv., i en GGRV 935 i 110. Aquí tindriem, doncs, la mateixa base dim. ANTELLA, si bé amb -d- arabitzant (< -t-). Secundari d'aquest, potser com antic gentilici: *Corral de l'Andillo* a Balones (xxxv, 70.4).

2) *L'Antell* o *Séquia de l'Antell*, a Alberic (xxxI, 117.15). Alberic és un dels pobles de l'expressada comunitat de regants de la séquia d'Antella (en tercer lloc en la llista que en dóna SSiv., l. c.): pot ser, doncs, simplement un al·lòtop del mateix nom *Antella*, amb la pron. morisca -à per -a, característica de l'ar. vg. valenciana, i -e eliminada per catalanitzar.

En els següents tenim l'una o l'altra d'aqueixes variants arabitzants. 3) La *Llom(a) Andilla* a Ontinyent, etimologia potser més segura que la que n'he suggerit s. v. *Alianda* (xxxiii, 118.15). 4) Barranc d'*Andiles* al Castell de Guadalest (xxxv, 324.10).

En fi, cf. *Entena*, Mas d'~, a Vallbona (xxviii, 22.

12), si no ve de TENDA: o ¿potser també d'aquí amb un altre sufix?

Reservant més el judici etimològic, remeto encara a *Entella*, riu de Ligúria i noms semblants al S. d'Itàlia i a Dalmàcia, estudiats per Schmoll (*Die Sprache* vii, 113); i als toscans *Antecchia*, *Antella*, *Antina* aplegats per Pieri (*Top. Arno*, 19, 364).

En el *Rept.* de Mallorca un *Rahal Antija* en te. de Sineu (92 i 466), més aviat serà parònim inconnex, car pot venir d'un hisp.-ar. *amfi* adj., que ens consta així, o (aglutinat amb art.) *lamfi*, amb el caràcter d'adjectiu nisba, derivat de (*Iamf* 'espècie cervo', en Abencuzman i altres fonts medievals (Dozy-Eng. 19567) —l'ètimon del cast. *ante*, DECH I, 277b—; en fem.: *dâr amfiya* o *qariya amfiya* (suplint-hi *dâr* 'casa o *qaria* 'alqueria').

ANTELM

Em limito a recordar concisament que és erroni aplicar el nom Anselm (recent i foraster en català) a l'insigne *Antelm Turmeda*, i que *Elm*, *Sant Telm*, *Temme*, són formes secundàries deglutinades de *Antelm*, ben conegudes com a nom germ. ANTHELM [S. VIII], Först. 103, 808. *L'Antema* barri de Mont-ros en el Flamicell no sé si ve d'això o de *entema* 'pertenàcia' (DECat, s. v. *tema*).

ANTENA

En algun nom coster, com *Les Antenes* de la nomenclatura marina de Pollença (xlii, núm. 224), ve sens dubte del de la peça nàutica. Però en diversos NLL de l'interior, resulta d'enganyoses heteròclisis de *fontana*: *Font de l'Antenadôu* (Mosset, xxv, 199) < *Fontana-l'Adou* (amb metàtesi), indret pròxim a un altre naixement d'aigua que en diuen *la Dou*; *Font-entemat* te. Pesillà de la Ribera: de *Fontanal-nat* (evolució semblant); *Font-de-l'Antalín* (Vallmoll, xlvI), probablement fals sing. d'un *Fontanalins*, dimin. de *Fontanals*. Ja és menys clar que pugem incloure amb aquestes explicacions la d'un hapax *Serra d'Anteneya* de 1081 (MiretS, *Templ.* 299): hi anava un camí que hi afrontaven Belltall, la Serra del Tallat, Comalats i Cerola (tanmateix potser d'un **Fontanateya* + l'arabisme °*Afiya*, vol. I, 52-53)?

L'Antiga, V. *Santiga* (Vallès)

L'Antigor, Els *Antigons* o *Antigots* mall. i men. (veg. DECat I, 328); i, amb metàtesi, *L'Aguintó* pall. (Caregue, xxxvi, 172.24).

Antija, V. *Antella*

Antinyac andorr. (E. T. C. II, 26). Clots d'*Antinyac* 2 k. damunt i a l'E. de Soldeu. Que reapareix com a nom d'un poble occità veí. Però es repeteix dins Andorra amb una variant terminal *Torr[e]-antinyà* pda. 2k.5 al SE. de St. Julià de Lòria (mapa del Consell d'Andorra, 1976).

Antiscle, Font d'~, a la Serra de la Calderona (xxx, 61.11), potser de l'ar. °*ain at-tiskal* (nom d'acció de